

**การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตสาธารณะของ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบาลีไตรยมอุดมศึกษา วัดโพธาราม
จังหวัดนครสวรรค์**

Social Studies Learning Management for Developing Public-Spirit of
Grade 7 Students at Pali Triam Udom Suksa School, Wat Photharam,
Nakhon Sawan Province

สามเณรณพนธ์ เพ็ชรกระต่าย¹ พาณินี สาสนันท์² ธนากร จันทน์นาม³ และสมภพ ฤกษ์ดี⁴
Thanaphon Phetkrai, Phaninee Sasanan, Thanakorn Jannam and Somphop Roekd

Received: September 03, 2025

Revised: October 12, 2025

Accepted: November 30, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) จัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบาลีไตรยมอุดมศึกษา วัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์ และ 2) ประเมินผลการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบาลีไตรยมอุดมศึกษา วัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์ เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบาลีไตรยมอุดมศึกษาวัดโพธาราม จำนวน 12 รูป โดยเครื่องมือใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบประเมินจิตสาธารณะ 2) โปรแกรม

¹⁻⁴ นักวิชาการอิสระ; Independent Scholar

Corresponding author, e-mail: k.pm2a57210566@gmail.com

พัฒนาจิตสาธารณะทั้งหมด 12 กิจกรรม โดยแต่ละกิจกรรมนั้นมีการตอบคำถาม ใบงานเพื่อวัดประเมินความรู้ ผลการวิจัย พบว่า 1) การบูรณาการเข้าร่วมกันเป็นการนำจิตสาธารณะเข้ามาเพื่อให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นั้นได้รับรู้ รับทราบในหลักหรือแนวคิดจิตสาธารณะเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการสังเกตใช้วิดีโอในการบรรยายเนื้อหาในเรื่องจิตสาธารณะโดยโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะ มีทั้งหมด 12 กิจกรรม มีดังนี้คือ (1) เรื่อง รอบ ๆ ตัวฉัน (2) เรื่อง ปัญหานี้แหละ ใช่เลย (3) ช่วยกันดูแล (4) ยึดมั่นในหน้าที่ (5) สิทธิของฉันและเธอ (6) หัวใจอาสา (7) สิ่งที่ได้เรียนรู้ (8) คุณค่าที่สอดคล้อง (9) สัญญาใจ (10) ส่งต่อความรัก (11) ภารกิจแห่งรักและรับใช้ และ (12) สานต่อความดี และ 2) หลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในจิตสาธารณะมากขึ้นและสามารถนำหลักจิตสาธารณะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

คำสำคัญ: วิชาสังคมศึกษา, จิตสาธารณะ, โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษาวัดโพธาราม

Abstract

This research aimed to: (1) implement social studies learning to develop public-mindedness among Grade 7 students at Pali Triam Udom Suksa School, Wat Photharam, Nakhon Sawan Province, and (2) evaluate the effectiveness of this learning in fostering public-mindedness. The study was conducted using an action research approach. The population consisted of 12 Grade 7 students during the first semester of the 2024 academic year. The research instruments included: (1) a public-mindedness assessment form, and (2) a public-mindedness development program comprising 12 activities. Each activity included questions and worksheets to assess students' knowledge and understanding. The findings revealed that: (1) integrating public-mindedness into social studies learning enabled students to become aware

of and understand its principles and concepts for practical application in daily life. Videos were used to present content through the 12-activity program, which included: (1) Around Me, (2) This Problem, Exactly!, (3) Caring Together, (4) Commitment to Duty, (5) My Rights and Yours, (6) Volunteer Spirit, (7) Lessons Learned, (8) Aligned Values, (9) Heartfelt Promise, (10) Passing on Love, (11) Mission of Love and Service, and (12) Continuing Goodness; and (2) after participating in the program, students demonstrated increased knowledge and understanding of public-mindedness and were able to apply its principles effectively in their daily lives.

Keywords: Social Studies, Public-Mindedness, Pali Triam Udom Suksa School; Wat Photharam

บทนำ

จากหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ได้ระบุความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมไว้ว่าเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทุกคนต้องเรียน เพราะกลุ่มสาระการเรียนรู้นี้ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้รับผิดชอบต่อสังคมของผู้เรียน จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่มุ่งพัฒนาพฤติกรรมให้ผู้เรียนตระหนักในสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีมีวินัย มีค่านิยมที่ดี มีความเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ มีจิตสาธารณะ และทำประโยชน์ต่อส่วนรวมและในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2551 ได้กำหนดให้จิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้เรียนพึงมี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จะเห็นได้ว่าจิตสาธารณะถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งที่ประชาชนทุกคนควรมี โดยควรปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับประชาชนทุกวัย และทุกอาชีพ

จิตสาธารณะ ถือเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งหากประชาชนในชาติขาดจิตสาธารณะแล้ว จะส่งผลกระทบกับสังคมเป็นวงกว้าง ดังที่ กรรยา พรณ (2559) ได้กล่าวว่า หากประชาชนขาดจิตสาธารณะจะทำให้ความสามัคคีในครอบครัวลดลง มีการเปิดเบื่อนองครที่เราทำงานอยู่ ด้วยการแบ่งพรรคแบ่งพวกกัน นำสมบัติของส่วนรวมมาเป็นของตน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม จึงได้เครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้โดยใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะ ซึ่งจะทดลองจากโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะ ของมลธวัฒน์ กิจสวัสดิ์ (2561) ซึ่งการพัฒนาจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในครั้งนี้ เป็นการพัฒนาจิตสาธารณะทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ความคิดและพฤติกรรม ซึ่งเป็นการให้นักเรียนรักษาทริพม์สมบัติของผู้อื่นสมบัติของส่วนรวมเหมือนของตนเอง รู้หน้าที่ของตน คิดเพื่อส่วนรวมและแสดงออกด้วยการรับใช้สังคม ด้วยความสามารถของตนเองอย่างเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทนโดย คิดทำให้ได้โปรแกรมที่สามารถพัฒนาได้ทั้งความคิด อารมณ์และพฤติกรรมของการมีจิตสาธารณะในวัยรุ่น ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้วัยรุ่นใช้ทักษะการคิด ในการคิดเพื่อส่วนรวมและช่วยเหลือสังคมอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมอารมณ์ร่วมของวัยรุ่น ให้วัยรุ่นมีอารมณ์ร่วมรู้สึกกับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) และมีอารมณ์ที่คงทนต่อการเห็นคุณค่าของจิตสาธารณะ ด้วยโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะ ที่ผู้วิจัยนำมาพัฒนาปรับใช้ให้เหมาะสมกับนักเรียน ซึ่งโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะนี้ ได้นำไปใช้กับนักเรียนโรงเรียนนักบุญเปโตร ผลการทดลองใช้โปรแกรม พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนจิตสาธารณะหลังการทดลองและในระยะติดตามผล สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

โรงเรียนบาลีไตรปิฎกมณฑลอุดรศึกษาวัดโพธารามได้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสาธารณะในโรงเรียนและมีการจัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในด้านจิตสาธารณะ 1 วันต่อสัปดาห์ เป็นการบูรณาการให้เข้ากับวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ให้นักเรียนได้เกิดจิตวิญญาณในด้านจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในจิตใจของนักเรียนและยังเป็นนโยบายของท่านผู้บริหารที่ต้องการให้นักเรียนมีจิตสาธารณะมากขึ้นคณะครูจึงได้จัดทำแบบบันทึกบำเพ็ญประโยชน์/จิตสาธารณะให้กับนักเรียนเพื่อบันทึกสิ่งที่ได้ทำว่ามีอะไรบ้างและเป็นการให้คะแนนในกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อการพัฒนาจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบาลีไตรยมอุดมศึกษา วัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์ โดยหวังว่าจะเป็นข้อมูลสารสนเทศอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และสถาบันศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อประเมินผลการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบาลีไตรยมอุดมศึกษาวัดโพธาราม จำนวน 12 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบวัดจิตสาธารณะและโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะของมจรวัฒน์ กิจสวัสดิ์ (2561) โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1. แบบวัดจิตสาธารณะ “แบบวัดฉันกับสังคม” โดยวัดตามองค์ประกอบของจิตสาธารณะทั้ง 4 ด้าน ครอบคลุมด้าน ความคิด ความรู้ สึกและพฤติกรรมของจิตสาธารณะ เป็นแบบวัดที่ผู้ วิจัยสร้างขึ้นเอง มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ ได้แก่ จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริงและไม่จริงเลย จำนวน 45 ข้อ นักเรียนที่ได้คะแนนจากแบบวัดมาก แสดงว่าเป็นนักเรียนที่มีจิตสาธารณะมากกว่านักเรียนที่ได้คะแนนจากแบบวัดน้อยกว่า

2. โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะ ประกอบด้วย กิจกรรมทั้งสิ้น 12 กิจกรรมแต่ละกิจกรรมสร้างโดยใช้แนวคิดการพัฒนาจิตพิสัย 5 ขั้นตอน และบางกิจกรรมใช้เทคนิคเพิ่มเติมได้แก่ การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning)

และการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา เหมาะกับช่วงวัยพัฒนาการของวัยรุ่นที่สามารถพัฒนาจิต
 สาธารณะ ได้ทั้งความคิด อารมณ์และพฤติกรรมและองค์ประกอบของจิตสาธารณะ ซึ่งกิจกรรมที่
 นำไปทดลองใช้ คือ กิจกรรมครั้งที่ 1 รอบ ๆ ตัวฉัน กิจกรรมที่ 2 ปัญหาฉันแหละ ใช่เลย
 กิจกรรมที่ 3 ช่วยกันดูแล กิจกรรมที่ 4 ยึดมั่นในหน้าที่ กิจกรรมที่ 5 สิทธิของฉันและเธอ กิจกรรม
 ที่ 6 หัวใจอาสา กิจกรรมที่ 7 สิ่งที่ได้เรียนรู้ กิจกรรมที่ 8 คุณค่าที่สอดคล้อง กิจกรรมที่ 9 สัญญาใจ
 กิจกรรมที่ 10 ส่งต่อความรัก กิจกรรมที่ 11 ภารกิจแห่งรักและรับใช้ กิจกรรมที่ 12 สานต่อความดี
 เป็นตัวแทนของชั้นการสร้างลักษณะนิสัย โดยนำไปทดลองกับกลุ่มใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างจริงซึ่งเป็น
 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบาลีไตรโยมอุดมศึกษาวัดโพธารามที่เรียนในภาคปีการศึกษา
 2567 จำนวน 12 รูป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. การจัดกิจกรรมให้ความรู้เสร็จให้นักเรียนทำใบงานตามโปรแกรมพัฒนาจิต
 สาธารณะที่เราตั้งไว้ กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษา เช่น กำหนดเลือกนร.ชั้น ม.1 เนื่องจาก
 เป็นนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นเหมาะสำหรับการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในด้าน
 จิตสาธารณะ
2. หลังจากได้ทำใบงานครบตามโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะแล้วให้นักเรียนทำ
 แบบประเมินอีกครั้งเพื่อวัดว่านักเรียนมีการพัฒนาเกิดขึ้นในด้านจิตสาธารณะมากหรือน้อยเพียงใด

สรุปผลการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตสาธารณะของนักเรียน
 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า

ภาพที่ 1

เป็นการบรรยายเกี่ยวกับเนื้อหาในคาบเรียนให้
นักเรียนเข้าใจความหมายและเนื้อหาต่าง ๆ ของ
กิจกรรมนั้น

ภาพที่ 2

ให้นักเรียนดูวิดีโอในเรื่องการพัฒนาจิตสาธารณะเพื่อ
เสริมความเข้าใจ

ภาพที่ 3 การวัดผลการเรียนรู้

หลังจากที่นักเรียนได้ฟังการบรรยายและดูวิดีโอไปแล้วก็เป็นการตั้งคำถามเพื่อวัดความรู้ที่นักเรียนว่าหลังจากได้
ฟัง/ดูไปแล้วมีความเข้าใจมากขึ้นเพียงใด

กำหนดการสอนตามแผนการจัดกิจกรรม

วัน/เดือน/ปีที่จัดกิจกรรม	กิจกรรมที่	เรื่อง	หมายเหตุ
สัปดาห์ที่ 1			
26 สิงหาคม 2567	1	รอบ ๆ ตัวฉัน	
28 สิงหาคม 2567	2	ปัญหานี้แหละ ใช่เลย	

วัน/เดือน/ปีที่จัดกิจกรรม	กิจกรรมที่	เรื่อง	หมายเหตุ
30 สิงหาคม 2567	3	ช่วยกันดูแล	
สัปดาห์ที่ 2			
2 กันยายน 2567	4	ยึดมั่นในหน้าที่	
4 กันยายน 2567	5	สิทธิของเธอและฉัน	
6 กันยายน 2567	6	หัวใจอาสา	
สัปดาห์ที่ 3			
9 กันยายน 2567	7	สิ่งที่ได้เรียนรู้	
11 กันยายน 2567	8	คุณค่าที่สวดคล้อง	
13 กันยายน 2567	9	สัญญาใจ	
สัปดาห์ที่ 4			
16 กันยายน 2567	10	ส่งต่อความรัก	
18 กันยายน 2567	11	ภารกิจแห่งรักและรับใช้	
20 กันยายน 2567	12	สานต่อความดี	

การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาโดยใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะ จำนวน 12 กิจกรรม ที่จัดขึ้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา วัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรม ด้านจิตสาธารณะเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมครบทุกขั้นตอน นักเรียนสามารถ อธิบายแนวคิดและหลักการของจิตสาธารณะได้อย่างถูกต้อง และที่สำคัญคือ สามารถ นำแนวคิดจิต สาธารณะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การรักษาทrophicส่วนรวม และ การทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน

ผลการจัดกิจกรรมยังสะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Active Learning) ผ่านการบรรยาย การชมวิดีโอ การตอบคำถาม และการทำใบงาน ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่าง กระตือรือร้น เกิดความสนุกสนานและตื่นตัวในการเรียนรู้มากขึ้น โดยเฉพาะการนำเสนอผลงานกลุ่ม

และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้ผู้เรียนได้ฝึก ทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ การประเมินผลหลังจบกิจกรรมพบว่า นักเรียนทุกคนมีคะแนนจิตสาธารณะสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนเข้าร่วมกิจกรรม แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมนี้มีประสิทธิภาพในการ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม โดยนักเรียนสามารถตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น อีกทั้งยังเกิดความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมสร้างสรรค์สังคมที่ดีงาม

กล่าวโดยสรุป กิจกรรมครั้งนี้ไม่เพียงช่วยเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจในวิชาสังคมศึกษา แต่ยังเป็น กลไกสำคัญในการสร้างจิตสาธารณะ ให้กับนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม สามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรมและสถาบันการศึกษาอื่น ต่อไป

2. การประเมินผลการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า

ภาพที่ 4

ภาพที่ 5

หลังจากได้ตอบคำถามเรียบร้อยแล้วครูได้มอบหมายงานเป็นใบงานให้กับนักเรียนเพื่อวัดความเข้าใจในกิจกรรมนั้น

ภาพที่ 6

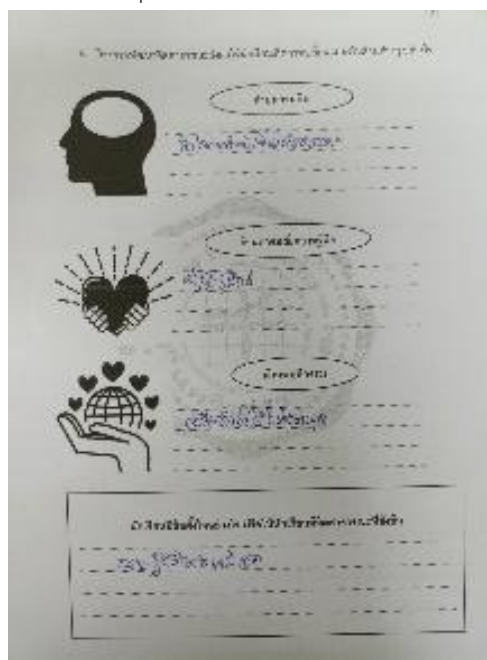

ภาพที่ 7

สุดท้ายหลังจากที่ได้ให้ใบงานไปทำแล้วก็เป็นการนำเสนอผลงานกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

รูปภาพที่ 8

รูปภาพที่ 9

ภาพรวมกิจกรรมที่นักเรียนได้ทำขึ้นมา

จากการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะจำนวน 12 กิจกรรม พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับจิต

สาธารณะ หลังจากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมครบทั้ง 12 กิจกรรม นักเรียนได้ทำแบบทดสอบหลังการเรียนและแบบสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดจิตสาธารณะเพิ่มมากขึ้น สามารถอธิบายความหมาย ความสำคัญ และตัวอย่างการปฏิบัติจิตสาธารณะในชีวิตจริงได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

ในระหว่างการเรียนรู้ การสอน นักเรียนมีความกระตือรือร้นและสนใจเข้าร่วมกิจกรรม เห็นได้จากการตอบคำถามในชั้นเรียนและการทำใบงานประกอบกิจกรรม (ภาพที่ 4 และ 5) หลังจากการเรียนรู้ ครูได้มอบหมายให้นักเรียนจัดทำใบงานเพื่อทดสอบความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน และผลการประเมินจากใบงานแสดงให้เห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถสรุปสาระสำคัญและเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริงได้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนสุดท้ายของกิจกรรม คือ การนำเสนองานกลุ่มและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (ภาพที่ 6 และ 7) ซึ่งเป็นเวทีให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการคิดเชิงวิเคราะห์ นักเรียนสามารถนำเสนอแนวคิดและแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะในมุมมองของตนเอง รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติจริง โดยภาพรวม (ภาพที่ 8 และ 9) การจัดกิจกรรมครั้งนี้ประสบความสำเร็จในระดับสูง สามารถปลูกฝังจิตสาธารณะให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดจิตสาธารณะในชีวิตประจำวัน เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การรักษาทรัพย์สินส่วนรวม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างต่อเนื่อง

ผลลัพธ์ที่ได้จึงไม่เพียงสะท้อนถึงความสำเร็จของโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะ แต่ยังเป็น ต้นแบบของการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ที่บูรณาการเนื้อหาทางวิชาการเข้ากับกิจกรรมเชิงปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้ ทักษะ และคุณธรรมควบคู่กันอย่างสมดุล พร้อมทั้งจะเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

เสนอเป็นความเรียงและให้เชื่อมโยงกับผลการวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

1. การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะ มีทั้งหมด 12 กิจกรรม มีดังนี้คือ 1) เรื่อง รอบ ๆ ตัวฉัน 2) เรื่องปัญหานี้แหละ ใช่เลย 3) ช่วยกันดูแล 4) ยึดมั่นในหน้าที่ 5) สิทธิของฉันและเธอ 6) หัวใจอาสา 7) สิ่งที่ได้เรียนรู้ 8) คุณค่าที่สอดคล้อง 9) สัญญาใจ 10) ส่งต่อความรัก 11) ภารกิจแห่งรักและรับใช้ 12) สานต่อความดี นักเรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมทั้งหมด 12 กิจกรรมนักเรียนได้ทำแบบทดสอบหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมแล้วก็พบว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ในจิตสาธารณะมากขึ้นและสามารถนำหลักจิตสาธารณะนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นการสังเกตภายในชั่วโมงว่านักเรียนมีความสนใจมากน้อยแบบทดสอบหลังกิจกรรมจะให้แนวคิด ความหมายของความสำเร็จ ความคิด อารมณ์สอดคล้องกับงานวิจัยของโปรแกรมการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนันทบุณยเปโตร (มลธวัฒน์ กิจสวัสดิ์, 2561) เพราะเป็นการนำหลักแนวคิด ของมลธวัฒน์มาใช้เพราะมีความต้องการเหมือนกัน คือเป็นการประเมินผลการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ว่าหลังจากที่ได้เรียนรู้กิจกรรมทั้งหมด 12 กิจกรรมแล้วนักเรียนจะมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักจิตสาธารณะมากน้อยเพียงใด

2. การประเมินผลการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนมีความเข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบาลีไตรปิฎกมอดศึกษา วัดโพธาราม จังหวัดนครสวรรค์ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้นำโปรแกรมจิตสาธารณะ (มลธวัฒน์ กิจสวัสดิ์, 2561) โดยใช้แนวคิดการพัฒนาจิตพิสัย 5 ขั้นตอนของเดวิด อาร์ คือ การรับรู้ การตอบสนอง การเห็นคุณค่า การจัดระบบ และการสร้างลักษณะนิสัยเป็นแนวคิดหลักในการนำโปรแกรมมาใช้ร่วมกับการใช้เทคนิคเพิ่มเติมในกิจกรรมบางครั้งคือ การเรียนรู้เชิงรุก การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญาของแบนดูอาตัย ทฤษฎีพัฒนาการทางด้านความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมของวัยรุ่นประกอบด้วย กิจกรรมทั้งสิ้น 12 ครั้งแต่ละกิจกรรมจะให้แนวคิด ความหมายของ ความสำเร็จ ความคิด อารมณ์ สอดคล้องกับแนวคิดสมเด็จพระสันตะปาปาฟรังซิสตรัสว่า การหล่อหลอมอบรม ด้านศีลธรรมควรเกิดขึ้นพร้อม

กับวิธีการที่มีชีวิตชีวา (สภาประมุขบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย, 2560) ที่นำเรื่องศีลธรรมมาใช้เปรียบเทียบกับหลักแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัย 5 ขั้นตอนของเดวิด อาร์และนำมาใช้ให้สอดคล้องกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปพัฒนาการเรียนการสอนและปลูกฝังจิตสาธารณะให้กับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยสรุปได้เป็น 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การบูรณาการข้ามวิชาเพื่อสร้างความเข้าใจรอบด้าน การเรียนรู้สังคมศึกษาไม่ควรจำกัดอยู่เพียงเนื้อหาของวิชานี้เท่านั้น แต่ควร เชื่อมโยงกับวิชาอื่น เช่น ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ ศิลปะ และการงานอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาสังคมในมิติที่หลากหลาย ทั้งด้านวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นภาพรวมของปัญหาและวางแผนทางการแก้ไขอย่างเป็นระบบ

2. การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่ลงมือทำจริง การพัฒนาจิตสาธารณะจะเกิดผลสูงสุดเมื่อผู้เรียน ได้สัมผัสและปฏิบัติจริง ผ่านกิจกรรมที่มีความหมาย เช่น การจัดโครงการบริการชุมชน การเยี่ยมชมองค์กรสาธารณะ หรือการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับประเด็นสังคม การมีประสบการณ์ตรงเช่นนี้ ช่วยให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้และเข้าใจบทบาทของตนในฐานะพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

3. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มพลังการเรียนรู้ การนำ สื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอสารคดี สื่ออินโฟกราฟิก หรือแพลตฟอร์มการศึกษาออนไลน์ เข้ามาใช้ในการกระบวนการเรียนรู้ ทำให้ชั้นเรียนมีความน่าสนใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับโลกยุคดิจิทัล และสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์เพื่อขยายองค์ความรู้ของตนเอง

4. การสร้างพื้นที่อภิปรายเพื่อพัฒนาความคิดเชิงวิพากษ์ การส่งเสริมให้นักเรียนได้อภิปรายประเด็นทางสังคม เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน ความเหลื่อมล้ำ หรือปัญหาความขัดแย้งในสังคม ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การฟังอย่างมีวิจารณญาณ และการสื่อสาร

อย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังปลูกฝังให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทของตนในการร่วมแก้ไขปัญหาสังคมอย่างมีเหตุผลและมีจริยธรรม

5. การสร้างความร่วมมือและความผูกพันกับชุมชน การเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงในห้องเรียน แต่ยังสามารถขยายไปสู่ การทำงานร่วมกับชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกับผู้ประกอบการท้องถิ่น หรือสมาชิกในชุมชน เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมของการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบร่วมกัน และสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่เกื้อกูลและยั่งยืน

สรุปได้ว่า องค์ความรู้ใหม่เหล่านี้เป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของสังคมยุคปัจจุบัน และสามารถสร้างผู้เรียนที่มีทั้ง ความรู้ ทักษะ และคุณธรรม พร้อมทั้งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศและสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางให้กับสถานศึกษาอื่น ๆ ได้ โดยการนำแบบแผนกิจกรรมนี้ไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในแต่ละโรงเรียนและสามารถนำไปบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น ๆ ได้ในการจัดกิจกรรมนั้นด้วย

2. โรงเรียนพระปริยัติธรรมควรมีศึกษาและพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียนระดับชั้นต่าง ๆ อีกทั้งมีการติดตามผลจิตสาธารณะของอย่างต่อเนื่อง เพื่อทดสอบความคงทนของโปรแกรมว่าสามารถพัฒนาจิตสาธารณะให้คงทนในระยะยาวเท่าใด

เอกสารอ้างอิง

กรรยา พรธนา. (2559). จิตสาธารณะ สร้างได้ง่ายนิดเดียว. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการนำจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ.

มลธวัฒน์ กิจสวัสดิ์. (2561). การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน
นักบุญเบดโร. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
สภาประชาบาทหลวงโรมันคาทอลิกแห่งประเทศไทย. (2560). ความท้าทายสำหรับบรรดาบิชอปใน
ประเทศไทย (แปลจากการแบ่งปันของสมณทูต). [https://www.cbct.or.th/2023
0914/](https://www.cbct.or.th/20230914/)